

Yaya Üst Geçitleri Kullanımının Eşitsizlikler Bağlamında İrdelenmesi

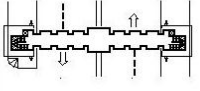
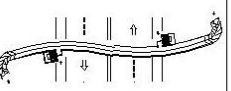
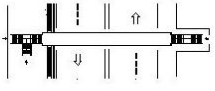
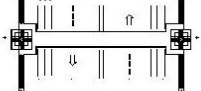
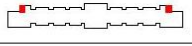
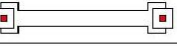
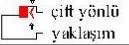
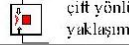
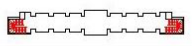

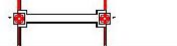

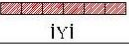

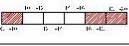
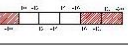
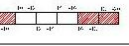
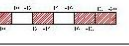
Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK, Saim KORUR

Selçuk Üniversitesi, Müh-Mim.Fak. Mimarlık Bölümü, 42003 Kampüs/KONYA

E-Mail: archbilge@hotmail.com, skorur@selcuk.edu.tr

ÖZET

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre engellilik, bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesidir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 2003 yılında yapmış olduğu araştırmalara göre ülkemiz nüfusunun %12,29'u engelli kişilerden oluşmaktadır. Nüfusu 1.750.000 olan Konya ilimizde ise 26.450'den fazla engelli olduğu bilinmektedir. Fakat engelli bireylere, yaşlı, hasta, bebek arabalı, hamile ve çocuklu kent kullanıcılarını da eklediğimiz zaman, fiziksel çevre düzenlemeleri bakımından etkilenen kişi sayısının daha da artabileceği göz önüne alınmalıdır. Artan bu orana göre, günlük yaşantımızda cadde ve sokaklarda çok sayıda engelli kişi ile karşılaşmamamızın nedeni engelli kişilerin mevcut olmaması değil, bu kişilerin kentsel dış mekan kullanımlarından yardım almadan faydalanabilmelerinin olanaksız olmasıdır. Engellilerin de toplumun her bireyi kadar tüm olanaklardan bağımsızca yararlanabilmeleri, ancak yeni tasarımlar ve düzenlemeler yapılırken tüm gereksinimlerin göz önünde bulundurulmasıyla mümkündür. **Problem:** Endüstrileşme hareketleriyle hızla büyüyen plansızca oluşan kentler, insanların toplu yaşamlarını zorlaştırmaktadır. Bunun sonucunda hem fiziksel hem de ruhsal olarak yıpranan insanların verimleri de ciddi boyutlarda düşmektedir. Hatalı kentsel tasarımların, fiziksel açıdan herhangi bir engel taşımayan insanlar üzerinde bile nasıl bir verim kaybına yola açtığı göz önünde bulundurulursa, geçici veya kalıcı engel taşıyan insanların ne gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığı daha iyi anlaşılacaktır. Herkesin eşit haklarla kullanabilmesi gereken sosyal ve toplumsal mekanlardan olan yaya üst geçitleri ne yazık ki tüm kentlilere eşit imkanlar sunmamaktadır. Sağlıklı kentsel çevrelerin oluşturulabilmesi, sadece kentlerdeki fiziki engellerin ortadan kaldırılmasıyla değil, aynı zamanda tüm bireyleri kapsayan bütüncül ve evrensel bir bakış açısıyla toplumsal mekanları düzenlemekle mümkün olacaktır. Çalışmada, kente mimari perspektiften bakarak, engellilerin kenti kullanım aşamasında karşılaştıkları sorunlar problem olarak belirlenmiş ve kente ait kamusal alanlardan biri olan yaya üst geçitleri bağlamında incelenmiştir. **Çalışma Alanı ve Yöntem:** Konya ili araç-yaya trafiğinin yoğun olarak kesiştiği Konya-İstanbul çevre yolu güzergahında bulunan ve yaya geçişinin zorunlu olduğu noktalarda uygulanan yaya üst geçitleri, araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Seçilen araştırma alanı üzerinde bulunan yaya üst geçitleri, kullanıcı profili, gün içerisindeki kullanım yoğunlukları ve mimari kimlik açısından değerlendirilmiş, eğitim-konut ve işyeri-konut bağlantı yoğunluğu bulunan 4 adet yaya üst geçidi analiz edilmiştir. Belirlenen yaya üst geçitleri morfolojik kart tekniği kullanılarak incelenmiş ve kent kullanıcılarının gereksinimlerine ne ölçüde cevap verdiği karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanarak ortaya konulmuştur. **Bulgular:** Düşey sirkülasyon elemanları (merdiven ve asansör), boyut, kullanım, güvenlik, malzeme, yaklaşım ve kentlilerin kullanımına uygunluk kriterleri açısından değerlendirilen yaya üst geçitlerinin birçoğunun, konumları itibarıyla yaya-araç trafiği yoğunluğu açısından doğru noktalarda bulunduğu ancak evrensel tasarım ilkeleri bakımından incelendiğinde merdiven evi ölçüleri, asansör kullanımı, yaya yaklaşımı, güvenlik gibi kriterler açısından tüm kullanıcıların gereksinimlerine cevap vermediği görülmüştür.

ÜST GEÇİTLER		1- S.Ü. ALAEDDİN KEYKUBAT KAMPÜSÜ YAYA ÜST GEÇİDİ	2- MOBİLYACILAR YAYA ÜST GEÇİDİ	3- GAZETECİ ORHAN SAMUR YAYA ÜST GEÇİDİ	4- ANADOLU İ. İ. L. YAYA ÜST GEÇİDİ
ÖLÇÜTLER	YERİ	İstanbul yolu üzeri kampüs girişi önü	İstanbul yolu üzeri Mobilyacılar kavşağı önü	İstanbul yolu üzeri Aydınlıkevler tramvay durağı önü	İstanbul yolu üzeri Anadolu imam hatip lisesi önü
	VAZİYET PLANI				
	TAŞIYICI SİSTEM ve GENİŞLİK	betonarme / 2,30 m	betonarme / 2,50 m	betonarme / 3,00 m	betonarme üzeri alum komp. kapl. / 3,95
	PLANI				
ÜST GEÇİDÜ OLAŞIM ve YAKLAŞIM ÖZELLİKLERİ	KALDIRIM GENİŞLİĞİ/YÜKS.	10 m / 15 cm	3 m / 10 cm	3 m / 10 cm	10 m / 3 cm
	KALDIRIM RAMPANLIĞI/GİMİ	eğim % 8 / sıfırlanmamış ulaşım zor	rampa yok, kaldırım dar ulaşım kolay	rampa yok, kaldırım dar ulaşım zor	rampa yok, kaldırım geniş ulaşım kolay
	KALDIRIM MALZEMESİ	kilitli parke taşı	kilitli parke taşı	kilitli parke taşı	kilitli parke taşı
	TOPLU ULAŞIM DURAKLARINDAN YAKLAŞIM	uzak / zor	yakın / kolay	uzak / zor	yakın / kolay
ASANSÖR ÖZELLİKLERİ	KONUMU		asansör yok	asansör yok	
	KAPI GENİŞLİĞİ	90 cm/yeterli	---	---	90 cm/yeterli
	YAKLAŞIMI		---	---	
	KULLANIMI	herkese açık	---	---	sadece engelli kartı olanlar kullanabiliyor
MERDİVEN ÖZELLİKLERİ	KONUMU				
	TAŞIYICI SİSTEM ve MALZEME	betonarme taşıyıcı demir korkuluk	betonarme taşıyıcı demir korkuluk	betonarme taşıyıcı beton korkuluk	Yürüyen Merd; çelik konstr. Normal Merd; betonarme
	RİHT YÜKS.	17 cm	16 cm	ort. 18 cm/değişken riht yüks.	Yürüyen Merd; 18 cm Normal Merd; 17 cm
	GENİŞLİĞİ	1.10 cm	1.50 cm	2.00 cm	Yürüyen Merd; 120 cm Normal Merd; 150 cm
	KULLANIM RAHATLIĞI				
	SAĞLAMLIK				
ÜST GEÇİT KULLANICI ÖZELLİKLERİ	AĞIRLIKLIL KULLANICI PROFİLİ	öğrenci	işçi, sanayi esnafı	işçi, sanayi esnafı	öğrenci
	KULLANIM YOGUNLUĞU				
	GÖRME ve BİDENSEL ENGELLİ	UYGUN	UYGUN	UYGUN DEĞİL	UYGUN
	BEBEK ARABAL/ YAŞLI/HASTA/ÇOCUK KULLANICI	UYGUN	UYGUN	UYGUN DEĞİL	UYGUN
	GÜVENLİK EKİPMANLARI	kamera var aydınlatma var / YETERSİZ	kamera yok aydınlatma var / YETERLİ	kamera yok aydınlatma var / YETERSİZ	kamera var aydınlatma var / YETERLİ
	KULLANICI GÜVENLİĞİ	GÜVENSİZ	GÜVENSİZ	GÜVENSİZ	GÜVENLİ

Sonuç: Yaya üst geçitleri sadece birer mimari öge olarak algılanmamalı, toplumsal mekanları birbirine bağlayan ve kullanıcıları kamusal ve sosyal alanlara taşıyan önemli bir bağlayıcı eleman olarak tanımlanmalıdır. Üst geçit kullanıcıları ise, bağlayıcı elemanları her şart ve koşulda kullanabilen, eşit haklara sahip tüm kentliler olarak görülmelidir. Yerel yöneticiler, bu sorumluluk ve bilinçte davranarak evrensel ve bütüncül bakış açısı ile kentlilere sahip oldukları hakları kullanma konusunda eşit imkanlar sağlamalıdır. Mimarlık mesleği bu anlamda en önemli araç olup, bu araç uzman kişiler tarafından doğru biçimde kullanılarak kentlilere sunulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yaya üst geçitleri, eşitsizlikler, engelliler.